

Zdroj: <http://ruce.cz/clanky/292-slovník-znakoveho-jazyka-terminologie-z-obdobi-tehotenstvi-porodu>

Slovník znakového jazyka terminologie z období těhotenství, porodu a péče o novorozence

zdroj: JTP 2006, cktzj.com 1. 12. 2006, publikováno: 15/12/2007

CD-ROM Slovník znakového jazyka terminologie z období těhotenství, porodu a péče o novorozence vznikl v rámci projektu Centrum pro matky se sluchovým postižením – vyškolení a příprava zdravotnického personálu, jehož řešitelem je Středisko rané péče Tamtam. Jedná se o oboustranný dvojjazyčný slovník český jazyk–český znakový jazyk.

Primární cílovou skupinou, které je slovník určen je odborný zdravotnický personál a tlumočníci vizuálních forem komunikace neslyšících (český znakový jazyk, znakovaná čeština). Tento slovník však může být přínosný i pro další cílové skupiny – Neslyšící matky, žáky a učitele škol pro sluchově postižené, lingvisty znakového jazyka, studenty znakového jazyka a další zájemce.

CD-ROM vznikl během roku 2004 následujícím způsobem:

Nejprve byl sestaven základní tým autorek a koordinátorek projektu - tuto skupinu tvořilo pět slyšících odborníků z Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze oboru Čeština v komunikaci neslyšících: Nad'a Dingová, Marína Dvořáková, Radka Faltínová, Lenka Okrouhliková a Jana Servusová.

Na základě excerptce odborné i populárně-naučné literatury byl vytvořen heslář, který byl v průběhu celé tvorby slovníku upravován a v konečné fázi rozčleněn do osmi tematických celků: matka, plod, těhotenství, porod, po porodu, novorozenec, lidé a prostředí kolem porodu, nemoci, komplikace a léčba. Heslář obsahuje přes 500 odborných termínů z oblasti porodnictví.

Následně probíhala elicitace (získávání) znaků českého znakového jazyka odpovídajících jednotlivým termínům z hesláře. Vždy byli přítomni Neslyšící – uživatelé českého znakového jazyka členové komunity Neslyšících (Neslyšící maminky, asistentka Neslyšící maminky, neslyšící absolvent Střední zdravotnické školy pro sluchově postižené) a členové základního týmu. Neslyšícím respondentům byl vysvětlen přesný význam českého termínu v českém znakovém jazyce a na základě obrazového materiálu. Posléze byla natočena „pracovní verze

znaku“. Jednalo se buď o znak Neslyšícími již běžně používaný nebo o znak nově vytvořený na základě lingvistických principů českého znakového jazyka. Lingvistickou korekturu pracovní verze všech znaků provedla lingvisticky vzdělaná rodilá mluvčí českého znakového jazyka.

Poté probíhalo natáčení finální verze všech znaků v profesionálním ateliéru. Modelem pro natáčení byli Neslyšící: Lenka Wiesnerová, Vendula Stará a David Jorda. Každý znak byl natočen zepředu a z profilu, barva pozadí (zelená, černá, modrá) a oblečení modelů (růžová, červená, černá, šedá) byla přizpůsobena celkovému optimistickému barevnému ladění CD-ROMU. Zvolené barvy jsou zároveň dostatečně kontrastní a umožňují bezproblémovou percepci znaků. Veškerý natočený materiál byl posléze sestřihán - v této konečné verzi ho již můžete spatřit na CD-ROMU.

Zároveň také probíhalo shromažďování obrazového materiálu. Znaky pro jednotlivé termíny jsou na CD-ROMu, podle možností, doplněny i obrázkem nebo původní fotografií, které mohou, zejména neslyšícím maminkám, napovědět význam některých neznámých termínů. Slovník je také doplněn původními kreslenými obrázky - každý obrázek výstižně, mile a vtipně reprezentuje název každé kapitoly či podkapitoly.

Veškeré nashromážděné materiály (videonahrávky znaků, obrázky, fotografie) byly předány autorovi celé počítačové aplikace Martinu Dvořákovi. Celý vytvořený slovník byl posléze několikrát připomínkovan jak samotnými autory, tak odborníky na znakový jazyk „z vnějšku“. Na základě těchto připomínek se celý slovník proměňoval od základní nejjednodušší verze a po tu nejpropracovanější - finální, kterou můžete vidět dnes. Ta je upravena tak, aby byl CD-ROM přístupný co největšímu počtu uživatelů – vlastníkům různých typů starších i novějších počítačů i lidem, kteří nejsou „počítačově zdatní“.

V původně plánované verzi se dalo ve slovníku vyhledávat pouze podle českého jazyka (podle obsahu, abecedně-podle rejstříku či podle klíčového slova). Při práci na CD-ROMu se autoři rozhodli umožnit jeho uživatelům vyhledávat také na základě znakového jazyka (žádný takový slovník dosud v ČR neexistoval). Jelikož většina znaků ve slovníku je složená (skládá se z několika znaků), jako nejpřístupnější se ukázalo vyhledávání podle tvarů ruky. Vyhledávání podle místa artikulace znaku či pohybu by v tomto případě bylo velmi složité a nepřehledné.

Z videonahrávek na CD-ROMu byly vyexcerpovány veškeré tvary ruky vyskytující se v jednotlivých znacích. Uživatel má možnost nechat si pod každou videonahrávkou zobrazit fotografie všech tvarů ruky, které znak pro daný termín obsahuje (to může napomoci při učení se znakům). Ve slovníku je využito celkem 45 původních fotografií tvarů ruky českého znakového jazyka. Podle četnosti výskytu jednotlivých tvarů ruky byl tento počet zredukován na 28 základních kategorií snadno odlišitelných tvarů ruky (málo se vyskytující a podobné tvary ruky byly sloučeny do jedné kategorie), na základě kterých může uživatel pohodlněji a přehledněji vyhledávat tak, že z tabulky vybere konkrétní tvary ruky a posléze se mu zobrazí seznam všech termínů, které tyto tvary ruky obsahují.

A jak tedy celý CD-ROM v konečné verzi vypadá a co všechno obsahuje?

Na horní liště najdeme tyto rubriky:

- Úvod – v českém znakovém jazyce a v českém jazyce.
- Obsah – názvy kapitol a podkapitol v českém jazyce doplněné kreslenými obrázky.
- Nastavení – zde si můžeme nastavit zobrazení celého slovníku tak, aby co nejlépe vyhovovalo našim potřebám (toto zobrazení lze samozřejmě kdykoliv jednoduše změnit); můžeme si zvolit základní barvu (růžovou, bleděmodrou, černou), rychlost a velikost přehrávaných videonahrávek znaků a to, zda se nám budou zobrazovat náhledy (fotografie) tvarů ruky či nikoliv.
- Autorský tým – informace o autorech CD-ROMU.
- Náповěda – podrobný návod jak CD-ROM ovládat.

V samostatných oknech vlastního slovníku pak najdeme

- v levé části obrazovky:

Videonahrávky znaků – pomocí ovládacích „tlačítek“ je můžeme přehrát ? (play), pozastavit ? (pauza), zastavit ? (stop) či opakovaně přehrát ( ); je možné zvolit i rychlost přehrávání (30-100%) velikost obrazu (50-200%); video lze přehrát v čelním či bočním pohledu, dále si můžeme nechat zobrazit obrázek (obrázek či fotografie ilustrující daný termín) a tvary ruky použité v daném znaku; je zde také možnost nechat zobrazit pouze samotné video.

- v pravé části obrazovky:

Vyhledávání – zde se nám nabízí čtyři možné způsoby vyhledání požadovaného termínu:

- Obsah – vyhledáváme podle zobrazeného obsahu, kde lze kapitoly „rozbalit“ na jednotlivé termíny (ty jsou v kapitolách řazeny abecedně).
- Rejstřík – vyhledáváme podle české abecedy, termíny jsou seřazeny podle abecedy bez ohledu na kapitolu.
- Vyhledávat
  - – podle názvu – zadáme klíčové slovo, které hledáme.
  - - podle tvaru ruky – z tabulky vybereme požadovaný tvar/y ruky, který by měl námi hledaný znak obsahovat.

Mnoho úspěchů v komunikaci na příjemné téma přeje autorský tým.

Lenka Okrouhlíková

autor: **Lenka Okrouhlíková**

